

הפוטנציאל לפרויקטים אזוריים

יישובי מירקם בגליל

הזמנה ומימון

”יוזמות קרן אברהם”

עורכים:

נעים דאוד

טובי אלפנדרי

נובמבר, 2009

תוכן עניינים

3	מבוא
4	סקירת היישובים
4	סח'נין
7	משגב
10	נחף
13	ראמה
15	עראבה
17	אל-שג'ור
21	שעב
23	כאוכב
25	כרמיאל
28	כפר וורדים
31	סיכום
35	מסקנות
36	המלצות
36	רשימת המרואיינים

רשימת לוחות

4	לוח 1: פרופיל היישוב סח'נין
7	לוח 2: פרופיל המועצה האזורית משגב
10	לוח 3: פרופיל היישוב נחף
13	לוח 4: פרופיל היישוב ראמה
15	לוח 5: פרופיל היישוב עראבה
17	לוח 6: פרופיל היישוב אל שג'ור
21	לוח 7: פרופיל היישוב שעב
23	לוח 8: פרופיל היישוב כאוכב אבו אל היג'א
25	לוח 9: פרופיל העיר כרמיאל
28	לוח 10: פרופיל היישוב כפר ורדים
31	לוח 11: משתנים בסיסיים בקרב יישובי מירקם
32	לוח 12: התאגדויות אזוריות של יישובי מירקם
32	לוח 13: פרופיל השוואתי של יישובי מירקם
33	לוח 14: רשימה כוללת של איגודי ערים באזור הבדיקה
34	לוח 15: פרופיל שותפויות קיימות ורצויות בין יישובי מירקם

מבוא

מסמך זה בא לזהות פרויקטים אזוריים קיימים ופוטנציאליים ביישובים המשתייכים לפרויקט "מירקם" של "יוזמות קרן אברהם".

בשלב הראשון נעשו מספר ראיונות פיילוט על מנת ליצור שאלון מובנה במפגשים עם אנשי מפתח ביישובים. שאלון זה לאחר שנבנה הפך למעשה לשאלון עזר בהצגת השאלות למרואיינים. זאת בגלל שהשאלון היה רחב ומקיף מאוד וברוב המקרים לא התאים למערך השותפויות הקיימות או המתוכננות בשטח ועל מנת לא לקבל תשובות שליליות לגבי נושאים רבים מדי שאלנו את אותן שאלות שלגביהן היו תשובות בידי המרואיינים.

בשלב הבא ניסינו להגיע בעיקר למהנדסי רשויות אך בסופו של דבר הגענו לאותם גורמים ברשויות שרצו לשתף פעולה ושרוב המידע הדרוש לתחום התשאול היה ברשותם. במקרים מסוימים ראינו אנשים נוספים ברשות אליהם הופננו ע"י הגורם הראשון.

יש לציין שנושא שיתופי הפעולה הוא לא נושא בולט באזור ובמקרים רבים היינו צריכים לחפש ביחד עם המרואיין נושאים שיש בהם שיתוף.

לתוצאות השאלונים התווספו תיאורים קצרים אך חשובים לגבי היישובים השונים לזיהוי פוטנציאל נוסף אפשרי שלא מומש עד כה על מנת שמידע זה יהיה על השולחן.

בנוסף נבחנו היישובים השונים מבחינת סט נתונים בסיסי על מנת להצביע על הדומה ובעיקר על השונה בין היישובים המרכיבים את פרויקט מירקם.

הדוח מנסה למפות את הפרויקטים המשותפים בין היישובים השונים, את הפרויקטים המתוכננים ו/או עומדים לפני ביצוע לצד חלומות ורצונות ארוכי טווח של המרואיינים ביישובים השונים.

המסמך להלן מנתח כל יישוב בנפרד תוך מתן חוות דעת ראשונית לגבי אפשרויות קיימות מבחינת שיתופי פעולה שונים. במקביל יוצר הדוח בסיכומיו הסופיים מטריצה של שיתופי פעולה קיימים לצורך מתן מיפוי אזורי רחב לגבי פעילויות קיימות שיכולות להיות גם פוטנציאל לאימוץ ע"י יישובים אחרים במטריצה.

המסמך מחולק להלן לשניים:

– חלק ראשון סקירת עשרת היישובים בפרויקט תוך מתן תמונת מצב עדכנית עד כמה שניתן לכל יישוב כזה בנפרד.

– החלק השני מוקדש לניתוחים ברמת כלל היישובים על מנת לזהות דפוסי פעולה, כיווני ונושאים בהם יש או יכול להיות קשרים ושיתופי פעולה.

יש לציין שהתהליך נבחן לאורכו פעמיים ע"י מזמין העבודה שהעשיר וליווה אותנו בהערות והארות וכן סייע לנו להגיע לאנשי מפתח ביישובים השונים ועל כל נתונה תודתנו.

סקירת היישובים

סח'נין

סח'נין ידועה עוד מן התקופה העתיקה, והיא נזכרת לראשונה בתעודות מצריות. בימי המשנה והתלמוד הוכרה בשם סכנין, סוכני, או ביוונית סוגנה. מן העיר יצאו חכמים, תנאים ואמוראים. בתחומי העיר מצויים שרידי עתיקות, וביניהם קבר המיוחס לרבי יהושע דסחנין, המכונה בערבית "נבי א-סאדיק".

שנות ה-70 היו שנים של התפתחות מואצת באזור, כאשר התפתחה העיר כרמיאל ותוכננה הקמתם של יישובי גוש שגב, תוכננה הפקעת אלפי דונמים של אדמה מהכפר ומסביבותיו. מדיניות זו הביאה להתנגשויות אלימות בין תושבי סח'נין ובין כוחות המשטרה ב-30 במרץ 1976 המכונות "יום האדמה". בשנת 1995 קיבלה סח'נין מעמד של עיר. בשנת 2000 הייתה העיר מוקד לאלימות שפרצה בעת אירועי אוקטובר 2000. בסמוך לפני האירועים חלה תסיסה בעיר, ובין היתר עקב בניית בסיס צבאי גדול במבואותיה המערביים, והסכסוכים הבלתי פוסקים באשר לשטח השיפוט.

לוח 1: פרופיל היישוב סח'נין

הנושא	נתונים
נפה	עכו
אזור טבעי	שפרעם
וועדה מקומית לתכנון ובניה	לב הגליל
אגד ערים לאיכות הסביבה	בית נטופה
אגד ערים לביוב	
אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
אגד ערים לתברואה	
שירות וטרינרי / בית מטבחים	
חינוך	
בריאות	

הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	25,500
מספר דירות מגורים (2007)	6,237
מספר נפשות ביחידת דיור	4.1
שטח שיפוט (דונם)	9,816
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	2,610
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	1.9%
הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)	3,839
מספר מכוניות פרטיות לנפש	194
יהודים (%)	-
מוסלמים (%)	94.3
נוצרים (%)	5.7
דרוזים (%)	-
רמה סוציו כלכלית	2

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

פרויקטים בתהליכי תכנון

פרויקט איזור תעשייה משותף: לסחנין עראבה, דיר חנא ומשגב

מדברים על הפרויקט כבר הרבה שנים, קיימת הצעת תכנון ראשונית, מדובר על העברת שטח לתחום שיפוט סח'נין וחלוקה שווה 50% מול 50% עם משגב וגם על ניהול יהיה שווה 50% מול 50%. בפגישה שהייתה עם מנכ"ל משרד הפנים בנושא הזה הסכים משרד הפנים לתכנית איזור התעשייה אך התנאי לכך הוא העברת השטחים עם אישור תכנית איזור התעשייה.

פרויקט בקעת סח'נין

המטרה לפתח את בקעת נחל חילוון באופן בר קיימא לרווחת כל תושביו. שלושה היבטים משמעותיים בפיתוח המוצע: שמירת שטחי החקלאות ויצירת מרחב לטיילות ותיירות במישור המקומי האזורי והארצי; פארק אזורי לרווחת הישובים הסמוכים הסובלים ממחסור קיצוני בשטחים פתוחים לצורכי פנאי ונופש; קיום משותף - הפיתוח הכלכלי-תיירותי וחקלאי הוא פוטנציאל לעסקים משותפים ולמקורות פרנסה חדשים. המיקום בלב הגליל מהווה הזדמנות. שיתוף הפעולה העסקי יתרום לקיום המשותף של ערבים ויהודים.

פרויקטים קיימים

פרויקט תיירות משותף - פרויקט שהוקפא

עם דיר חנא, משגב, סח'נין, ועראבה. הפרויקטים כוללים ארגון פסטיבלים משותפים (פסטיבל הזית ואחרים) - היו משתתפים בו אלפי אנשים בזמן חופשת פסח
פרויקט פארק תל מורסאן - מקום שמיועד בתכנית המתאר להיות פארק בתחום שיפוט סח'נין. יש מחשב להפוך את פארק למקום נופש אזורי עם משחקים, חוות סוסים, מסעדות, דשא ומקומות ישיבה ואטרקציות אחרות שונות. קידום הפרויקט תלוי בגיוס משאבים.

פרויקט בקונפליקט

פרויקט בקעת בית נטופה - קיים קונפליקט עם משרד איכות הסביבה והירוקים בנושא פרויקט ההשקיה

פרויקטים עם רשויות ערביות

לדעתנו של סולימאן קשה לעשות שת"פ עם עראבה ודיר חנא - תמיד מתעוררת השאלה למה לא עושים את זה אצלנו.

א. פרויקט רפתות בשלבי תכנון מתקדם - תכנון אזור רפתות - תכנית משותפת עם סח'נין, עראבה ודיר חנא

ב. אזור פסולת בנין משותף - אזור פסולת בניה מוצקה לאחר שטוחנים אותה - משותף לסח'נין, עראבה, משגב ודיר חנא

ג. תאגיד מים וביוב - משותף לסח'נין, עראבה, אל שגור, דיר חנא

פרויקט השקית פארק אלמל

עירית סח'נין מעבירה היום את מי הביוב שלה למט"ש כרמיאל - ההצעה של הפרויקט היא שבמקום להזרים את המים המטוהרים במט"ש כרמיאל - שהם ברמת טיפול טובה מאוד - אל הים ניתן להשתמש בהם כמי קולחין מושבים בחזרה להשקיה של מטעי זיתים וגידולים אחרים בפארק אלמל בסח'נין. כמו כן ניתן לפתח כל מיני אטרקציות שונות בפארק.

יש הצעה לתכנון ראשוני לפרויקט, התקיימו התקשרויות עם רשות המים ומשרד החקלאות.

הוחלט ליזום פגישה עם דורון, חנה ליבנה, איתן רוזנברג, סולימאן ושכנים לדון בקידום הפרויקט (לבקש מסולימאן מפת האזור).

ניתן לקדם את שלושת הפרויקט: פארק אלמל, פרויקט השבת מי הקולחין והשקיה, בקעת סחינין - בתיק פרויקט אחד ולגייס לו משאבים.

פרויקט תחבורה

לקדם מסלול תחבורה ציבורית בתוך סחינין - להקים מסוף תחבורה ליד העירייה החדשה - הקו ישרת את סחינין, עראבה, דיר חנא, משגב וכרמיאל

חדר מיון קדמי

התקיימה ישיבה לפני חודש, יש החלטה להקים את חדר המיון או בכרמיאל, או משגב מקום מתאים מאוד סחינין, אשבל או תרדיון

איזור תעשייה משותף - תרדיון

איזור תעשייה - תרדיון כאזור תעשייה משותף לסחינין ומשגב

קריית ספורט באצטדיון דוחה

קריית ספורט באצטדיון דוחה - שיהיה מרכז ספורט אזורי

סיכום

סחינין בהיותה עיר מרכזית הן באזור והן בקרב היישובים הערביים בישראל מגלמת בתוכה פוטנציאל גבוה לשיתוף פעולה. הפוטנציאל הוא גם במרכזיותה הגיאוגרפית והיותה גשר מקשר בין היישובים של בקעת סחינין. מנהיגי העיר מציגים הן רצון רב לשיתוף ושותפויות הן עם משגב והן עם שכנותיה הערביות. בנוסף ניכר רמה מקצועית גבוהה לצד מנהיגות והובלת תהליכים שונים. סחינין יכולה להוות החלק המגבש של שותפות בבקעת סחינין ודרכה עם משגב כרמיאל ואף להמשיך לאורך הציר בין עילבון ועד שעב ואולי עד שפרעם. מומלץ לחזק פרויקטים של שותפות בעיר תוך ניצול מרכזיותה ונכונותה לשיתוף כזה.

משגב

משגב היא מועצה אזורית בגליל, ליד סכנין וכרמיאל. תושבי משגב מאכלסים 35 ישובים: 29 ישובים יהודיים ו-6 ישובים בדואיים, המייצגים קשת רחבה של אמונות ודעות עם דגש על פלורליזם, דו קיום וסובלנות. רוב הישובים הם ישובים קהילתיים-כפריים. שטח השיפוט של המועצה הוא כ-200,000 דונם. ההתיישבות היהודית במשגב החלה בשנות ה-80. מרבית הישובים הבדואים הוכרו במחצית שנות ה-90. המועצה כוננה בשנת 1982.

חידוש תנופת ההתיישבות במשגב החלה בסוף שנות ה-70 על מנת לענות על מספר צרכים לאומיים, בהם פריסת התיישבות יהודית בגליל, פיזור אוכלוסיית המדינה וקליטת עלייה.

משגב מוכרת בישראל בזכות רמת היזמות והיצירתיות הגבוהה המתבטאת במערכת החינוך המפותחת המשלבת גישות חדשניות, במודעות הגבוהה לטבע ואיכות סביבה ובהקמת מקורות תעסוקה. בפארק התעשייה משגב ופארק התעשיות בר לב, במרכזי השירותים השונים, בפארקי התעשייה וביישובים עצמם פועלים מאות מפעלים ועסקים פרטיים בתחומי תעשייה, תירות ושירותים, המספקים תעסוקה לתושבי משגב והסביבה.

משרדי המועצה האזורית שוכנים בבניין במרכז השירותים המרכזי המצוי ליד היישוב רקפת. קיימים שלושה מרכזים נוספים, שבכל אחד מהם פועל בית ספר יסודי ושלוחה של המועצה - בהר גילון, הר שכניה, ומורשת, בנוסף לכך ממוקמים במרכז השירותים המרכזי המרכז לפרט ולמשפחה, סניפי קופות החולים, בית הספר העל יסודי ויסודי "משגב", בית הספר העברי-ערבי "גליל", מרכז קהילתי ומועדון כפרי. ארבעה מרכזי שירותים תת-אזוריים נמצאים בהר גילון, בהר שכניה, במורשת ובכפר סלאמה. בכולם פועלים בית ספר יסודי ושלוחה של המרכז הקהילתי.

לוח 2: פרופיל המועצה האזורית משגב

הנושא	נתונים
נפה	עכו
אזור טבעי	שפרעם
וועדה מקומית לתכנון ובניה	משגב
אגד ערים לאיכות הסביבה	גליל מערבי
אגד ערים לביוב	כרמיאל
אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
אגד ערים לתברואה	
שירות וטרינרי / בית מטבחיים	
חינוך	
בריאות	

הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	22,100
מספר דירות מגורים (2007)	4,600
מספר נפשות ביחידת דיור	4.8
שטח שיפוט (דונם)	200,000
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	א.ג
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	0.45
הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)	8,445
מספר מכוניות פרטיות לנפש	204
יהודים (%)	68.4
מוסלמים (%)	31.6
נוצרים (%)	1.2
דרוזים (%)	--
רמה סוציו כלכלית	6

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

הערת פתיחה של ברוך: שיתוף הפעולה הוא מפתח לפיתוח באזור - יצירת תשתית להתמודדויות חיוביות. ראש המועצה האזורית - רון שני מתמקד בפיתוח היישובים שמועצה אזורית משגב.

שיתוף פעולה עם יישובים באזור משגב

א. משגב וכרמיאל

יש בינינו לבין העיר כרמיאל שת"פ בנושא התיירות וזאת במסגרת תכנית שותפות 2000, מי שאחראי על ביצוע התכנית הוא משרד יעד אדריכלים - בהנהלת דורון רוהטין. כמו כן משגב וכרמיאל חברות באותו איגוד ערים לאיכות הסביבה - גליל מערבי.

ב. שת"פ עם סחינין

א.ת. סחינין משותף - חלקו במשגב וחלקו השני בתחום סחינין. מדברים על הפרויקט כבר הרבה שנים, קיימת הצעת תכנון ראשונית, מדובר על העברת שטח לתחום שיפוט סחינין וחלוקה שווה 50% מול 50% עם משגב וגם על ניהול שווה של 50% מול 50%. בפגישה שהייתה עם מנכ"ל משרד הפנים בנושא הזה הסכים משרד הפנים לתכנית איזור התעשייה אך התנאי העברת השטחים עם אישור תכנית איזור התעשייה. עניין איזור התעשייה קשור לעניין הקרקעות והמחלוקת הקיימת בנושא הרחבת תחום שיפוט סחינין.

איגוד ערים לאיכות הסביבה - בקעת בית נטופה:

- פרויקט נחל חילוון בבקעת סחינין עדיין לא נחשב לסיפור הצלחה אבל עדיין מחזיקים אותו.
 - משגב שותפה בתכנית הוצאת בעלי החיים מתוך היישובים של עראבה וסחינין.
 - בחינוך סביבתי:
 - o פיתוח מנהיגות סביבתית עם איגוד ערים לאיכות הסביבה - אגן בית נטופה
 - o בית ספר על יסודי משגב - סחינין
 - o בית ספר יסודי עראבה - מעלה צבייה
 - o תיירות עם סחינין - תיירות אקולוגית, שבילי אופניים.
- שיתוף הפעולה הקיים הוא בין המועצה האזורית משגב לבין סחינין ברמת מערכת החינוך בנושאי איכות הסביבה עם איגוד ערים לאיכות הסביבה וגם עם העירייה.

ג. שת"פ עם עראבה

בנושא קו הביוב - ביוב עראבה זרם לנחל חילוון נעשה שת"פ ביחד להפסקת ההזרמה - היום חובר צינור הביוב והזרימה לנחל הופסקה.

בנושא תשתיות ופסולת - בשנת 2006 הייתה שריפת פסולת במזבלה בעראבה - משגב שיתפה פעולה עם עראבה וקיימנו ביחד פגישות משותפות עם משרד להגנת הסביבה. הצלחנו ביחד לחייב את משרד איכות הסביבה לסלק את המפגע ומאז לא חזר על עצמו.

נושא פסולת בנין הוא נושא לשיתוף פעולה עם הרשויות השכנות. אפשר לעשות תאגיד עירוני בתהליך חקיקה - עם גביית אגרת פסולת - היכול לפתור נושא הפסולת בדומה לתאגידי ביוב ומים.

ד. שת"פ עם אל-שג'ור

- קיימנו ישיבות עם ראש המועצה - פגישות בין ראשי המועצות, יש בינינו הבנות והסכמות.
- נתנו ייעוץ מקצועי. כולל עזרה פיסית והשאלת ציוד
- שיתוף פעולה בלחץ על מוסדות המדינה. יחד איתם לפתור את בעיית הביוב
- מפגשים עם תושבים במג'ד אל-כרום - עם עמותות הסביבה.

ה. שת"פ עם רשויות סביב משגב

- ג'וליס, תמרה, שעב - לא באותה רמה כמו הרשויות לעיל
- בנושא תחבורה ציבורית - ניתן לדבר עם מחמד אבו דעוף
- מתמ"ד (מתנדבים במדים) - קב"ט צדוק יפתח
- בריאות - חדר מיון קדמי - נעצר כיום ואין התקדמות
- תעסוקה ניתן לפנות דינה לנקר - רכזת מרכז מידע ותעסוקה

תיירות

בנושא התיירות קיים שיתוף פעולה בין מועצה אזורית משגב לבין כרמיאל במסגרת תכנית שותפות 2000. השותפות מתמקדת במיתוג האזור למוצרים תיירותיים.

שבילי אופניים - פרויקט תיירותי חשוב אותו הקימה המועצה הוא פרויקט שבילי אופניים בין כרמיאל למשגב. לאחרונה הרבה רשויות הביעו נכונות להשתלב בפרויקט בהן: סחנין, עראבה, דיר חנא ושעב. בועז גרשון האחראי לנושא התיירות במשגב מנסה לקדם הקמת קבוצת שומרי השביל - אשר יסיירו לאורך השביל וידווחו על אירועים חריגים ורמת הניקיון בשביל. כמו כן, מתכננת המועצה אירוע אופניים גדול בחודש מארס 2010.

אכסון וצימרים - יש מחשבה לקדם הקמת צימרים ברמת היישובים הבדואים במועצה האזורית. בועז מעוניין לקדם בניית בית מלון בוטיק ביישוב ערבי. הוא חושב לעשות את זה בדיר חנא. אנחנו הפנינו את תשומת לבו ליישוב כאוכב שיש בו שטח מאושר לבניית מלוגית. נקבעה ובוצעה פגישה בנושא עם עלי אבו סאלח מהנדס המועצה.

סיכום

משגב נמצאת בשכנות ל-24 רשויות מקומיות שונות ומגלמת בעצמה שותפות בין אוכלוסיותיה היהודית לבדואית. בהיותה מובילה בידע וניסיון מצטבר ברוב הנושאים היא גם זו שיכולה ליזום שותפויות ופרויקטים משותפים תוך יצירת דיאלוג עם כל היישובים השכנים הרוצים בכך. דרך הפעולה צריכה להתמקד בעשייה במעגלים הולכים וגדלים תוך כריכה של עוד רשויות לשותפות.

נחף

נחף הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1968. שם הכפר יש לו מספר פרושים מהם: א. מהמלה "נחף" שפרושה רזה וקטן. ב. מהמלה "לחף" מדרונו של ההר, עם הזמן המלה "לחף" הפכה ל-"נחף". הכפר נבנה, נחרב ושוב נבנה מתקופת הברונזה הקדומה ועד התקופה הכנענית והצלבנית. הכפר החדש נבנה במאה ה-15 לספירה. במקום נתגלו שרידי כבשנים של בית יוצר מכל התקופות הברונזה הקדומה, הכנענית, הצלבנית, שרידי מבנה מימי הביניים, שרידי מוזוליאון, מערות קברים חצובות, רצפת פסיפס, ארון חרס, בריכת בית מרחץ מהתקופה הביזנטית.

גרעין הכפר בשטח של 30 דונם. הוא הכפר הישן במרכזו המסגד ומסביב למסגד נבנו הבתים בניה צפופה מאוד, קירות משותפים וגג משותף. הבניינים נבנו מאבן טבעית ועצים, דרכים צרות מאוד ברוחב נע בין 2-4 מטר מרוצפות באבן טבעית. הבית הישן היה חדר אחד גדול אשר שמש את כל המשפחה, הסבא הבנים והנכדים, לכל המטרות. התיישבותם היה ריכוז של חמולות ביחד.

הגישה לכפר היא מכביש מס' 85 כביש כניסה ראשי באורך כ-800 מטר ואחר כך מתפצל ל-2 כבישים מרכזיים שמהווים טבעת מסביב לכפר הישן אליהם מתחברות סמטאות מהשכונות השונות.

לוח 3: פרופיל היישוב נחף

נתונים	הנושא	נתונים	הנושא
10,900	נפה	10,900	גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)
1,694	אזור טבעי	1,694	מספר דירות מגורים (2007)
6.4	וועדה מקומית לתכנון ובניה	6.4	מספר נפשות ביחידת דיור
6,077	אגד ערים לאיכות הסביבה	6,077	שטח שיפוט (דונם)
1,768	אגד ערים לביוב	1,768	צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)
1.8	אגד ערים לכיבוי אש	1.8	גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)
3,920	אגד ערים לתברואה	3,920	הכנסה ממוצעת לשכיר ש"ש (2006)
134	שירות וטרינרי / בית מטבחים	134	מספר מכונות פרטיות לנפש
-	חינוך	-	יהודים (%)
100.0	בריאות	100.0	מוסלמים (%)
		--	נוצרים (%)
		--	דרוזים (%)
		2	רמה סוציו כלכלית

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

שותפויות ארגוניות קיימות עם רשויות באזור:

- נחף חברה באיגוד ערים לביוב - כרמיאל, הביוב של נחף מועבר למט"ש כרמיאל
- נחף חברה באגד ערים לכבאות - גליל מערבי - עכו
- רשות הניקוז - ניקוז מים עיליים בנחלים - רשות הניקוז עוזרת במימון תשתיות נחף משלמת אגרה שנתית לרשות הניקוז
- תאגיד מים וביוב יחד עם בית נטופה ואל-שג'ור
- איסוף ומועבר פסולת - לתחנת המעבר הממוקמת בעראבה ומשם לעברון.

פרויקט משותף עם מועצה אזורית משגב

מתלול צורים - ממוקם על כביש כרמיאל - תפן, פרויקט בשת"פ עם מועצה אזורית משגב, קק"ל, משרד הבינוי והשיכון. מטרת הפרויקט הקמת פארק שישמש כתחנת דרך לעולים בכביש כרמיאל תפן. המקום ייכלל אטרקציות צמחיה, צופה על בקעת בית הכרם וחיפה, מסלולי הליכה, אירועים פסטיבלים - השטח משותף לנחף ומועצה אזורית משגב.

פארק נחף

הקמת הפארק הוא פרי שיתוף בין נחף לבין הקרן לשיקום מחצבות ומשרד הבינוי ושיכון. הפארק הוקם על שטח של 24 דונם - הוא פארק אזורי הכולל אמפיתיאטרון ומגרש משחקים.

תחבורה ציבורית

אוטובוסים - נחף משמשת בשירות התחבורה הציבורית של נתיב אקספרס - יש אוטובוס כל שעתיים ליישובים הסמוכים.

הרכבת המתוכננת - תחנה סופית תהיה ליד אגד כרמיאל - נחף ביקשה שהתחנה תהיה בצומת שלה אבל בקשתה נדחתה לטובת כרמיאל.

איזור תעשייה משותף

הייתה תכנית מוצעת להקמת איזור תעשייה משותף ליישובי אל-שג'ור משנות התשעים יחד עם ראמה, סאגור, נחף, דיר אל-אסד, מגד אל-כרום. לא התקדם כלום בתכנית, והקמת איזור תעשייה לבית כרם - נחף, בענה, דיר אל-אסד, מגיד אל-כרום - לא צלח בנושא צירוף נחף לא.ת.כרמיאל לא צלח - כרמיאל התנגדה.

תברואה

נחף הייתה חברה ביחידה הסביבתית אל-שג'ור אשר נסגרה 2005, ומאז סגירתה הצטרפה נחף לאיגוד ערים לאיכות הסביבה גליל מערבי.

חינוך

החינוך המיוחד - תלמידי החינוך המיוחד נוסעים לבתי ספר באזור, מגאר, ירכא, סחינין, עראבה, צפת, מגיד אל-כרום ולתע"ש (הקולט ילדים עד גיל 18 עם מגבוליות ברמה - שיקומית) בכרמיאל חינוך פורמאלי - בנחף יש בית ספר נעמת שהוא תיכון וטכנולוגי אזורי, הוא קולט תלמידים מדיר אל-אסד, בענה, מגיד אל-כרום והיישובים הבדוים ממשגב.

פעילות חברתית

משטרה קהילתית - יש משטרה קהילתית בנחף ושיתוף עם משטרת כרמיאל. פעילויות בדו קיום - דרך קרן אברהם ביקורים ופעילויות משותפות.

קרן ידיות בנושא רווחה - מתקצבת פעילויות בנושאי רווחה בעיקר לילדים נזקקים ובסיכון.

תיירות

שיחזור ממצאים ארכיאולוגיים היסטוריים - נחף נחשבת ליישוב היסטורי מלפני 4000 שנה. קיימת תכנית תיירותית אזורית אשר משלבת גם את אל-שג'ור ואת סאגור וראמה - התכנית הוכנה מלפני עשר שנים - כלום מזה לא יצא לפועל.

מסחר

למה לא מתכננים ביג נחף מול ביג כרמיאל? יש בעיה עם העלויות על הקרקע - הבעלות היא בעלות פרטית וגם בעיה עם צורת החלקות שהם לאורך.

יחסים עם השכנים

יש עם כרמיאל יחסי שכנות טובים - אזור התעשייה של כרמיאל הוא מקור פרנסה למשפחות רבות מנחף. בעבר היה שת"פ עם רשויות אל-שג'ור למשל: ביחידה הסביבתית האזורית שנסגרה 2006 ובחינוך - בית ספר תיכון עיוני וטכנולוגי

תכנית האיחוד של הרשויות

נחף נשאלה בנושא איחוד הרשויות המקומיות באזור כאשר הוזמנה לישיבת ועדת האיחוד שהקים משרד הפנים כדי לשמוע את עמדת הרשויות בנושא האיחוד. נחף ביקשה להצטרף לרשות שיש לה רצף טריטוריאלי - והציעה את כרמיאל.

שת"פ אפשרי

כרמיאל לא רוצה ולא מעניינית בשת"פ עם רשויות נוספות מהאזור ומעדיפה שהכול יהיה אצלה.

פרויקטים פוטנציאליים לשת"פ עם הרשויות באזור:

- פיתוח תעסוקתי מסחרי, איזור תעשייה כרמיאל.
- תחבורה פנימית עם בקעת בית הכרם וסאגור וראמה.
- רפתות (יחד עם דיר אל-אסד).
- ספורט - להקים משהו אזורי - קבוצות משותפות - מגרש כדורגל משותף.
- תיירות - דבר שיחייב השקעה גדולה.

סיכום

נחף מציגה מנהיגות שפויה הרואה בשיתוף ושותפות אזורית דרך חיים וכיוון רצוי. קרבתה לכרמיאל למרות היותה חסרון יכול להוות גם יתרון ע"י השלמה והתמחות ביחס לכרמיאל.

ראמה

ראמה שוכן כ-5 קילומטרים מכרמיאל ובאותו מרחק משגור. שטח השיפוט שלה הוא 6,000 דונם. היא הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1954.

במקום התקיימה עיר חשובה בעת השלטון הצלבני בארץ ישראל. החוקר האמריקני אדוארד רובינסון שביקר בארץ ישראל ב-1838 זיהה את היישוב ראמה בנחלת שבט אשר כמקור שמו של הכפר. בזיהוי היישוב המקראי הסתייע רובינסון בסרקופגים שמצא על גבעה הסמוכה לכפר.

היישוב הנוכחי הוקם במאה ה-17 לפי המסורת המקומית והיה בין הכפרים הגדולים ביותר בגליל בתקופה העות'מאנית. בשנת 1923 היה לכפר הראשון בפלסטינה שזכה במנהל עצמי (על ידי מועצת הכפר) מידי שלטונות המנדט. לכפר היו שייכים מטעי הזיתים הגדולים ביותר באזור. הכפר נכבש על ידי כוחות ההגנה במלחמת העצמאות וסופח לישראל בהסכמי שביתת הנשק ב-1949. בראשית שנותיה של המדינה היוו הנוצרים רוב מוחלט באוכלוסייה (כ-85 אחוז).

לוח 4: פרופיל היישוב ראמה

נתונים	הנושא	נתונים	הנושא
עכו	נפה	7,700	גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)
כרמיאל	אזור טבעי	1,714	מספר דירות מגורים (2007)
בקעת בית הכרם	וועדה מקומית לתכנון ובניה	4.5	מספר נפשות ביחידת דיור
	אגד ערים לאיכות הסביבה	6,118	שטח שיפוט (דונם)
כרמיאל	אגד ערים לביוב	1,212	צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)
גליל מערבי	אגד ערים לכיבוי אש	0.9%	גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)
	אגד ערים לתברואה	4,619	הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)
	שירות וטרינרי / בית מטבחים	224	מספר מכוניות פרטיות לנפש
	חינוך	-	יהודים (%)
כרמיאל	בריאות	18.8	מוסלמים (%)
פלא הגליל	תאגיד מים וביוב	50.8	נוצרים (%)
עראבה ועברון	איסוף ומעבר פסולת גושית	30.3	דרוזים (%)
		4	רמה סוציו כלכלית

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

שותפויות בתאגידים אזוריים עם רשויות באזור

- ראמה חברה באיגוד ערים לביוב - כרמיאל, הביוב של ראמה מועבר למט"ש כרמיאל.
- תאגיד מים וביוב פלא הגליל יחד עם ראש פנה, צפת וחצור הגלילית.
- איסוף ומעבר פסולת גושית - לתחנת המעבר הממוקמת בעראבה ומשם לעברון.

תחבורה ציבורית

יש לרמה תחבורה פנימית דרך חברת נתיב אקספרס. יש אוטובוס כל שעתיים.

אזור תעשיה

ליישוב ראמה יש איזור תעשיה קטן שלה. בקשר לאזור תעשיה כרמיאל לא הייתה הצעה להצטרף לאזור התעשייה של כרמיאל. כרמיאל מסרבת לצרף רשויות לאזור תעשיה שלה. כמו כן, הקמת איזור המסחר של כרמיאל הפריע מאוד להקמת אזורי מסחר חדשים בראמה.

חינוך

בראמה יש בית ספר תיכון - חקלאי אזורי, המשרת את כל אוכלוסיית האזור. ראמה מתכננת להקים עוד בית ספר יסודי חדש. בית הספר יוקם על שטח מגרש כדורגל של ראמה (בגלל מחסור בקרקעות ציבור) - ליד בית הספר יוקם גם גן משחקים.

החזון של ראמה

הקמת מרכז ספורט אזורי לכל האזור - בצד דרומי של ראמה מעבר לכביש הראשי. בנוסף להקמת שכונת מגורים לתושבי ראמה - השטח הוא שטח בבעלות המינהל ואנשים פרטיים.

ספורט

לראמה יש הישגים במשחק הפינג פונג - טניס שולחן

שיתוף פעולה עם רשויות

ראמה מוכנה לשיתוף פעולה עם סאגור או יישובים אחרים למשל בנושא מגרש כדורגל משותף, בריכת שחיה ופרויקטים אחרים.

סיכום

כיום היישוב לא השכיל לחלוטין להשתלב באזור ונצל בצורה כלשהי את היותו על אחד הצירים המרכזיים בצפון. אך בראמה מגולם פוטנציאל גבוה ליצירת שותפויות אזוריות בעצם יכולתה לתכנן ולפתח את מתחם גדול היכול למקד עצמו לצרכים אלה. מומלץ כאן לתכנן מתחם זה תוך חשיבה אזורית המחפשת את היתרונות היחסיים של ראמה באזור ולחזקם לטובת היישוב ולטובת כלל האזור.

עראבה

היישוב עראבה קיים עוד מתקופת בית שני. בעראבה מצויים הקברים של התנאים ר' דוסא בן הרכינס, ר' חנינא בן דוסא ושל ר' ראובן בן האיציטורובלי. משערים כי עראבה שוכנת במקומו של היישוב הקדום ערב שמוזכר החל מתקופת בית שני.

עראבה מוזכרת בקצרה על ידי הנוסע הערבי יאקות אל-חמאווי בספרו הידוע "מועגים אל-בולדאן", שנכתב בתחילת המאה ה-13. במהלך ההיסטוריה הייתה עראבה כפר חקלאי, שהשתמש במרחבי בקעת בית נטופה לגידולים חקלאיים. במקום נמצאו שרידי כנסייה ביזנטית, המראים על יישוב רצוף גם בתקופה הביזנטית. בסוף המאה ה-17 לחמו תושביה המוסלמים של עראבה כנגד הדרוזים בחרבת סלאמה (היא צלמון). את תושבי עראבה הנהיג זיידן, סבו של דאהר אל-עומר. מספר שנים לאחר מכן הגיע דאהר עצמו לעיירה, על פי האגדה, לחפש מקלט לאחר שהרג חייל טורקי, ושם יצא לעזרתו שיחי מקומי בשם מוחמד נאסר, ולאחר שדאהר סייע לנאסר ליישב סכסוך עם כפר שכן, החלה שרשרת אירועים שהסתיימה בייסוד ממלכתו של דאהר בגליל.

עראבה הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1965. אירועי יום האדמה בשנת 1976 החלו בהפגנות בעראבה, ובסחינין ודיר חנא הסמוכות. סמלה של המועצה הוא בצל, אבטיח ומלון המסמלים את הגידולים המסורתיים של חקלאי עראבה.

לוח 5: פרופיל היישוב עראבה

הנושא	נתונים
נפה	עכו
אזור טבעי	שפרעם
וועדה מקומית לתכנון ובניה	לב הגליל
אגד ערים לאיכות הסביבה	בית נטופה
אגד ערים לביוב	סחינין
אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
אגד ערים לתברואה	
שירות וטרינרי / בית מטבחים	
חינוך	
בריאות	
תחנת מעבר לפסולת בניין	סחינין

הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	21,300
מספר דירות מגורים (2007)	3,855
מספר נפשות ביחידת דיור	5.5
שטח שיפוט (דונם)	8,063
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	2,603
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	2.1
הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)	3,850
מספר מכוניות פרטיות לנפש	158
יהודים (%)	-
מוסלמים (%)	100.0
נוצרים (%)	-
דרוזים (%)	-
רמה סוציו כלכלית	2

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

1. פרויקט מיפוי בעראבה: נכונות מלאה לשתף פעולה בביצוע הפרויקט
 2. פרויקטים משותפים קיימים עם רשויות ערביות:
- תאגיד מים וביוב משותף לעראבה, סחינין, דיר חנא, שאגור ונחף
 - חברים אגד ערים לאיכות הסביבה - אגן בית נטופה

- פרויקט תחבורה ציבורית פנימית בין סחי'נין עראבה ודיר חנא ותחבורה בין עירונית בין כרמיאל-נצרת-טבריה משרד התחבורה ממן סבסוד לקווים - החברה שתבצע את זה היא חברת יפה נוף חברה קבלנית. יש כבר תכנון קווים - תכנית תחבורה, הכבישים המסייעים. נעשה סקר צרכים שהתייחס לתוצאות מעניינות. מתוכנן שעד סוף השנה יתחיל הפרויקט.
- תחנת מעבר אזורית לפסולת בנין - בעראבה יש תחנת מעבר לפסולת בניה מוצקה לאחר שטוחנים אותה - משותפת לסחי'נין, עראבה, משגב ודיר חנא.
- פארק משותף לאזור: הפארק נמצא קרוב להררית. כמו כן משגב אשרה שטח נוסף בתחום שיפוטה לייעד אותו לפארק עבור עראבה.

פרויקטים בשלבי תכנון

תכנית אב לאזור

אנחנו מאמינים שהכול צריך להיות תכנון אזורי משותף. צריכים איחוד תכנוני משותף ליזום הכנת תכנון תכנית אב לכל אזור בקעת בית נטופה.

פרויקט איזור תעשייה משותף: לסחי'נין עראבה, דיר חנא ומשגב. הפרויקט הוא פרויקט לא חדש אנחנו מדברים עליו כבר הרבה שנים. יש הצעת תכנון ראשונית אבל אין התקדמות.

תיירות

היו בעראבה צימרים עד שנת 2000, הכול עבד בצורה יפה מאוד עד מאורעות אוקטובר 2000. היום הכול ריק, הכול נהרס. קשה מאוד להחזיר את התיירות חזרה לעראבה. בעראבה יש מספר רב של בניינים היסטוריים וקברים של רבנים יהודים.

פרויקט השקית הקרקעות החקלאיות במים מושבים

עראבה מעבירה היום את מי הביוב שלה למט"ש כרמיאל ומבקשת לקבלם בחזרה כמי קולחין מושבים שעברו ברמת טיפול טובה מאוד לצורך השקיית מטעי זיתים וגידולים אחרים בחקלאות.

בריאות

מרכז בריאותי אזורי למשל: חדר מיון קדמי.

סיכום

עראבה נשענת ברוב יכולותיה האזוריות על סחי'נין ולכן צריכה מאד להגביר את השותפות והחשיבה עם סחי'נין ודיר חנא. החשיבה המשותפת יכולה לסייע בפיתוח כלל הפרויקטים שעומדים כיום על הפרק דוגמת פארק אל מל, התחבורה הציבורית, ההשקיה של החלקות החקלאיות וקידום משותף של נושאים כגון: תיירות, שבילי אופניים, תחבורה ציבורית ועוד. מומלץ לכן ליצור פורום חשיבה ועבודה משותף לשלוש הרשויות.

אל-שג'ור

אל שג'ור היא עיר שבשנת 2003 נוצרה מאיחוד היישובים בענה, דייר אל-אסד ומגיד אל-כרום תחת מועצה מקומית משותפת. בשנת 2005 הוכרז היישוב כעיר. בנובמבר 2008 אישרה הכנסת חוק המבטל את האיחוד, החל מ-1 בדצמבר 2008, ומשיב את המצב לקדמותו. לאחרונה היו בחירות לכל אחת מהרשויות והן מתפקדות שוב כרשויות נפרדות.

מגיד אל-כרום, ממוקם בצדו הצפוני של כביש 85, צפונית-מערבית לכרמיאל ודרומית-מערבית לבענה. תושבי מגיד אל-כרום עוסקים בעיקר בחקלאות, בגידול זיתים וגידולי שדה. בחפירות באזור מגיד אל כרום התגלה יישוב עתיק. חלק מחוקרי המקרא מזהים אותו כ"בית הכרם" המוזכר במשנה ובתלמוד.

בענה, הוקמה בזמן שלטון האימפריה העות'מאנית בארץ ישראל על ידי בניי של תושבים נוצרים שישבו בדיר אל-אסד שנקרא בעבר "בענה" ואשר גורשו על ידי סולימאן הראשון. הנוצרים ביישוב מתחלקים למלכיתים ונוצרים יוונים אורתודוקסים. ישנן עדויות לכך שבעבר ישבו במקום דרוזים. בקרבת היישוב ישנו קבר של אל-ח'דר שבמסורת הדרוזית הוא אליהו הנביא ובמסורת הנוצרית המקומית הוא גאורגיוס הקדוש.

דיר אל אסד, הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1975. בתקופת הצלבנים היה במקום יישוב נוצרי בשם לָה בָּנָה, וסמוך אליו מנזר על שם סנט ג'ורג'. בתקופה העות'מאנית גורשו הנוצרים מהכפר על ידי הסולטן סולימאן הראשון, וצאצאיהם הקימו מאוחר יותר את בענה הסמוכה. את שטח הכפר ואדמות המנזר מסר הסולטן לידי שיחי אל-אסד, שיסד את היישוב הנוכחי.

לוח 6: פרופיל היישוב אל שג'ור

הנושא	שג'ור	הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	30,800	נפה	עכו
מספר דירות מגורים (2007)	5,306	אזור טבעי	כרמיאל
מספר נפשות ביחידת דיור	5.8	וועדה מקומית לתכנון ובניה	בקעת בית הכרם
שטח שיפוט (דונם)	17.737	אגד ערים לאיכות הסביבה	גליל מערבי
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	1,725	אגד ערים לביוו	כרמיאל
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	1.7	אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)	3,821	אגד ערים לתברואה	
מספר מכוניות פרטיות לנפש	154	שירות וטרינרי	
יהודים (%)	-	חינוך	
מוסלמים (%)	100.0	בריאות	
נוצרים (%)	-	תאגיד מים	סחינן
דרוזים (%)	-	איסוף ומעבר פסולת	עראבה ולעברון
רמה סוציו כלכלית	2		
רמה סוציו כלכלית	2		
רמה סוציו כלכלית	2		

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

פרויקטים משותפים קיימים עם רשויות באזור

- אל-שג'ור חברה באיגוד ערים לביו-ב - כרמיאל, הביו-ב של אל-שג'ור מועבר למט"ש כרמיאל. יש בעיה עם איגוד הביו-ב שצריך להרחיב את קיבולת קליטת הביו-ב שלו, הקיבולת הנוכחית מחייבת את הרחבת המט"ש.
- תאגיד מים וביו-ב יחד עם בית נטופה - סחינין, עראבה, דיר חנא, ונחף
- אל-שג'ור הייתה חברה ביחידה הסביבתית אל-שג'ור אשר נסגרה 2006, ומאז סגירתה הצטרפה לאיגוד ערים לאיכות הסביבה גליל מערבי.
- איסוף ומעבר פסולת - לתחנת המעבר הממוקמת בעראבה ומשם לעברון.

איזור תעשייה בר לב

אל-שג'ור חתמה על חוזה לקבלת 25% מהכנסות איזור התעשייה בר לב. על מנת לשמר את קבלת ההכנסות לאחר פירוק הרשויות יש יוזמה להקים חברה כלכלית משותפת לרשויות אל-שג'ור שתנהל את חלקה של אל-שג'ור. כמו כן, מתוכננת הרחבת א.ת לכיוון צפון לכיוון אדמות מגיד אל-כרום. הרחבה של 300 דונם. 60% מהקרקעות הם של המינהל והשאר בעלים פרטיים.

תיירות

לא-שג'ור יש תכנית אב לתיירות שהוכנה במימון משרד הגליל והנגב. נערך מיפוי לכל האתרים התיירותיים וההיסטוריים. יש פוטנציאל תיירותי. יש באל-שג'ור מבצרים, מבנים היסטוריים מהתקופה הצלבנית, חאן ועוד.

משחטה

יש משחטה אזורית בבענה וטרינר של משרד הבריאות. באל-שג'ור יש המון אטלזים. המשחטה משרתת את כל היישובים באזור. לגבי העברת פסולת הפסדים באל-שג'ור - יש הסכם עם בעלי העסק להעברת פסולת הפסדים לאתר פסולת מאושר בהשתתפות 50% הרשות 50% בתי העסק.

אצטדיון כדורגל אזורי

אושר לעיריית אל-שג'ור תכנית מפורטת להקמת אצטדיון כדורגל אזורי. האצטדיון ממוקם בדיר אל-אסד קרוב לכביש המוביל לתפן. יש כבר חוזה על קבלן לתחילת העבודה.

תחבורה

תכנית האב של אל-שג'ור התייחסה להקמת מערך תחבורה ציבורית בתוך אל-שג'ור וסביבתה. התכנית אושרה וגיוס כספים ממשרדי ממשלה לתחילת הביצוע אבל היו כל מיני עיכובים מצד אל-שג'ור מה שגרם שהתכנית הועברה לעיריית סחי'ן.

שיטור קהילתי חלש

לאל-שג'ור 13 תקנים לשוטרים קהילתיים, רק ארבעה מהם משרתים באל-שג'ור. קיימת בעיית סמים, פשע ואלימות מחייב עבודה ברמה (כל הרשויות), הגברת מחלקות הרווחה והסוציאליות.

פרויקט במתנ"סים

פרויקט לפעילויות שונות במתנ"סים במימון קרן רש"י.

חינוך

מיזוג הרשויות באל-שג'ור תרם הרבה בחלוקת התלמידים לפי קירבת מגורים ואזורי רישום. מגיד אל-כרום - חינוך משרת כל האזור, ירכא, צפת ויישובים נוספים. הוקמו 3 בתי ספר חדשים באל-שג'ור: 18 שכבות - יסודי במגיד אל-כרום 12 שכבות - בענה היסודי בשני שלבים. 30 שכבות תיכון דיר אל-אסד זה בנוסף להקמת - 3 מתנסים והשלמת מגרש כדורגל.

תשתיות

אל-שג'ור השקיעה בשנים האחרונות בתשתיות כבישים כ-20 מיליון ש"ח כולל דרכים חקלאיות.

חסמים

כרמיאל - לא רוצה ולא מעניינית בשת"פ עם רשויות נוספות מהאזור

הרחבה תכנית המתאר - שאגור

לאל-שג'ור 7 תכניות מופקדות ששטחן 4,000 דונם. זאת הגדלה של יותר מ-100% מהמצב הקיים (3,100 דונם). 4 תכניות הופקדו להתנגדויות. 3 תכניות בדיונים לפני הפקדה. כל התכניות האלה תקועות בגלל הקביעה של הועדה המחוזית שיש למצוא פתרון קצה לבעיית הביוב. זה למרות שיש אישור לקו ההולכה חדש ליישובי אל-שג'ור בעלות של 30 מיליון ש"ח עם שתי תחנות שאיבה.

ההגדרה לפתרון קצה היא הגדרה מוטעית - אנחנו בפועל מחוברים לביוב למטי"ש כרמיאל, המטי"ש הוא זה שצריך להרחיב את קיבולת קליטת הביוב.
הוועדה המחוזית הכניסה עצמה למלכוד, בגלל הקביעה היא לא יכולה לאשר תכניות לא לכרמיאל ולא למשגב.

הוועדה המרחבית לתכנון ובניה בקעת בית הכרם

הוועדה הוקמה בשנת 1996 בעלת הון תקציבי ענק אבל לא מתפקדת. הוועדה לא הצליחה להרחיב את תכניות המתאר או לפחות לעדכן באופן משמעותי. התנהלות הוועדה בעיתית תמיד מחליפים את יו"ר הוועדה.

גבולות

אל-שג'ור בקשה העברת שטחים ממועצה אזורית משגב אליה - 1,500 דונם לדיר אל-אסד ו-300 דונם למגיד אל-כרום - הכול הוקפא.

פרויקטים פוטנציאליים לש"פ עם הרשויות באזור

- מוסדות בריאות משותפים: מרפאות בתי חולים
- קריית ספורט משותפת
- קריית חינוך ומכללות
- תחבורה פנימית עם בקעת בית הכרם וסאגור וראמה
- תשתיות במשותף: ביוב, מים, פסולת וניקוז.
- אזורי תעשייה ומסחר משותפים
- שכונות מגורים

סיכום

בתהליך היפרדותה של העיר אל-שג'ור חזרה לשלושה יישובים יש יתרונות וחסרונות. היתרון הגדול הוא כפיית החשיבה האזורית עליה בהיותה עיר אחת. יתרון שני נובע ששותפויות שנבנו בתוכה בתקופת האיחוד סביר להניח שימשיכו גם להבא. החיסרון הגדול נובע מהצורך לחזק מחדש את ההיפרדות ואת הייחודיות של כל יישוב הפוגע בהכרח ברצון לשיתוף. מומלץ לחזק את הפורום האזורי הרחב בהובלה של כרמיאל שהחל בימים אלה על מנת לחזק כיווני פיתוח משותפים ולהגדיר צרכים על יישובים ואף אזוריים.

שעב

שעב הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1975. בעבר היה זה מקומה של העיירה היהודית שאב בימי המשנה והתלמוד (בתקופות הרומית והביזנטית). התושבים מתפרנסים בעיקר מחקלאות ממטעי הזיתים הנרחבים המקיפים את המקום. תצפית יפה על שעב ומטעי הזיתים שלה נמצאת במצפה צורית.

שעב בערבית הוא "מעבר בין הרים", כינוי הולם לכפר השוכן במעבר צר בין הרים, במקום שעברה פעם הדרך מחיפה ועכו לדמשק, ודרך הרוחב הקדומה שבין נחל אבליים לדרך הבינלאומית. שמה של שאב יצא למרחוק בעת המרד היהודי הגדול נגד הרומאים. מהעיר הגלילית יצא אלעזר בן שמי ששחרר את יודפת בצורה. רוב תושבי הכפר עזבו אותה ב-1948 ולעת מאוחרת יותר התיישבו בו תושבי כפרים סמוכים (כפר דאמון) ובדואים שעברו מעמק החולה.

בישוב מסגד שגילו כ-250 שנה וממש בשוליו נמצא "וואלי" (קבר קדוש) המשויך עפ"י המסורת לאחמד ליאלימי, מנהיג איובי שלחם לצידו של סאלח א-דין בקרב המפורסם בקרני חיטין (1187) ותושבי הכפר מייחסים לו סגולות שמירה. בנוסף קיימות בו שתי כנסיות, האחת נטושה והשנייה משופצת ומוקפדת למראה, זכר לקהילה נוצרית שחייה ביישוב בעבר. למרות שאין כיום נוצרים בכפר, בנכסי הכנסייה מטפלת הרשות המקומית. מאחורי המאפיה המקומית נמצא "בנאת אל-עין", עץ קדוש היושב על מעיין שמימיו נסתמו. לפני שנים רבות הפך העץ להיות קדוש ועד היום פוקדים אותו מאמינים מהאזור שאיש מהם לא הצליח להסביר לי, מהיכן ומתי באה קדושתו.

לוח 7: פרופיל היישוב שעב

הנושא	נתונים
נפה	עכו
אזור טבעי	שפרעם
וועדה מקומית לתכנון ובניה	שפלת הגליל
אגד ערים לאיכות הסביבה	
אגד ערים לביוב	כרמיאל
אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
אגד ערים לתברואה	
שירות וטרינרי / בית מטבחיים	
חינוך	
בריאות	

הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	6,100
מספר דירות מגורים (2007)	1,230
מספר נפשות ביחידת דיור	5.0
שטח שיפוט (דונם)	5.442
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	1,129
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	1.2
הכנסה ממוצעת לשכיר ש"ח (2006)	3,952
מספר מכוניות פרטיות לנפש	164
יהודים (%)	-
מוסלמים (%)	100.0
נוצרים (%)	-
דרוזים (%)	-
רמה סוציו כלכלית	2

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

פרויקטים שונים

כביש מחבר לצומת שורשים - תכנון וביצוע חיבור שעב לצומת שורשים. ברור שלפרויקט זה יהיו השלכות סביבתיות משמעותיות. יתר על כן, פרויקט זה יכול להוות פלטפורמה לפרויקט פיתוח סביבתי של הבקעה כולה. בשלב זה, התקבלה תשובה מהחברה הלאומית לדרכים כי חיבור שעב לצומת שרשים אינו נמצא בתכנית הרב שנתית של החברה, ולפיכך לא תוכל להשתתף במימון הפרויקט. הייתה פנייה למשרד התחבורה לתכנון כביש זה - בשלב זה לא בתכניות שלו. מחפשים תקציב למתכנן שיתכנן את החיבור על מנת לקדמו בקרב מוסדות הממשלה. היתרונות הגדולים של הפרויקט: פתיחת עורק נשימה ליישוב; העברת תנועה עוברת דרך היישוב לכיוון חיפה - התנועה תעבור במעין כביש עוקף שהוא הציר הצפוני של היישוב, שמעבר לו לא מתוכננת הרחבה של היישוב - עם ההשלכות הכלכליות של העניין.

פארק בקעת שעב - פרויקט לשימור הבקעה באזור שעב - בין שעיב לשורשים כמערכת שטחים פתוחים רצופים וכפארק פעיל. הפרויקט הוא בשיתוף מועצה אזורית משגב, מועצה מקומית שעיב, תכנית מירקם של קרן אברהם, אגוד ערים לאיכות הסביבה של הגליל המערבי ועמותת שכנים. מבקשים לבדוק שיתוף עיריית כרמיאל וגופים נוספים כמו הקק"ל המנהל הרשות לפיתוח הגליל, מפע"ם, לינק והמרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי. התכנית משתלבת בפרויקט נחל חילזון שבביצוע יעד אדריכלים.

אתר לפינוי פסולת מוצקה - ישנו בסמוך ליישוב רובו בשטח של משגב אפשר לפתח במשותף. תהיה פניה בנושא זה למשגב.

תאגיד מים וביוב - שותפים עם שפרעם, כבול, תמרה ואעבלין.

סיכום

ההיפתחות של שעב לחשיבה אזורית הנובעת מהצורך שלה לכביש מחבר לשורשים ופיתוח פארק שעב הוא צעד שיש לחזק אותו ולהכניס אותו לשותפות גם עם כרמיאל שיכולה לשפר מבחינה תנועתית את הקשר למפרץ חיפה.

כאוכב

כאוכב אבו אל-היג'א הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1984.

בישוב ובסביבתו מצויים מספר מוקדי עניין ותיירות: מעיינות (בואדי אבליים: מעיין אל וסטא, מעיין אל קזיזא ומעיין אל תחתא); בורות מים; גני פסלים - גן פסלים הסמוך לבניין המועצה, הכולל פסל המסמל את אחוות שלוש הדתות, בו על שלושה עמודים נמצאים סמלי היהדות (מגן דוד), הנצרות (צללב) והאסלאם (סהר). וגן פסלים צפוני; קברי שיחים - קבר אבו אל היג'א ממערב לכניסת הישוב, קבר שיח' סעיד במרכז הכפר וקבר שיח' חסאן בשוליו; בית בד - בגרעין הכפר מצויים שרידי בתי בד, שנבנה בתוך מערה טבעית וזקוק לשיקום; צירים היסטוריים - ציר צפון מערבי - לכיוון עכו וטמרה, ציר דרום מערבי אל שפרעם דרך עיבלין וציר דרומי הפונה אל השטחים החקלאיים ומקורות המים של בקעת נטופה.

בכאוכב גלעין היסטורי - מרכז הכפר - המאופיין בצפיפות גבוהה יחסית ובשבילים ודרכים צרות. בנוסף מאופיין היישוב ביצירת אצבעות סביב הגלעין וסביב השוליים. המאפיין הבולט של הכפר במצבו הקיים הוא האופי המסורתי שלו אשר נשמר עד היום: מבנה אורגאני מסורתי של שטחי חקלאות ומטעי זיתים רבים, שטחים טבעיים ייחודיים (מעיינות), מוקדים היסטוריים (קברי שיח', בית בד) ומוקדי תיירות (גני פסלים, מעיינות, בית בד).

לוח 8: פרופיל היישוב כאוכב אבו אל היג'א

נתונים	הנושא	נתונים	הנושא
עכו	נפה	3,000	גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)
שפרעם	אזור טבעי	557	מספר דירות מגורים (2007)
גבעות אלונים	וועדה מקומית לתכנון ובניה	5.4	מספר נפשות ביחידת דיור
בית נטופה	אגד ערים לאיכות הסביבה	2.567	שטח שיפוט (דונם)
יודפת	אגד ערים לביוב	1,169	צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)
גליל מערבי	אגד ערים לכיבוי אש	2.3	גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)
	אגד ערים לתברואה	4,354	הכנסה ממוצעת לשכיר נש (2006)
	שירות וטרינרי	214	מספר מכוניות פרטיות לנפש
	חינוך	-	יהודים (%)
	בריאות	100.0	מוסלמים (%)
שפרעם	תאגיד מים וביוב	-	נוצרים (%)
כפר מנדא	קו מים משותף	-	דרוזים (%)
		-	לא יהודים (%)
		3	רמה סוציו כלכלית

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

פרויקטים משותפים קיימים עם רשויות ערביות

1. **הזרמת הביוב** - מ. מ. כאוכב מזרימה את הביוב שלה למט"ש יודפת שבמועצה אזורית משגב. המאגר הזה משותף לרשויות: בועינה נוג'ידאת, כפר מנדא, ביר אל-מכסור, רומאנה עוזיר

ורמות הייב ודמיידה. משגב סירבה לצרף את כאוכב לקולחי משגב למרות הקרבה וההתאמה הגיאוגרפית למאגר.

2. אגד ערים לאיכות הסביבה - אגן בית נטופה
3. תאגיד מים וביוב - עם שפרעם ואעבלין
4. איגוד כבאות של הגליל המערבי
5. רשות הניקוז - ניקוז מים עיליים בנחלים - רשות הניקוז עוזרת במימון תשתיות לכאוכב. המועצה משלמת אגרה שנתית לרשות הניקוז.
6. ועדה מקומית לתכנון ובניה גבעות אלונים הכוללת בתוכה הרשויות: שפרעם, כאוכב, אעבלין וביר אלמכסור
7. קו מים משותף עם כפר מנדא - קו אספקת מים משותף עם כפר מנדא

תחבורה

אין מערך תחבורתי מסודר ליישוב, משתמשים בקווים של נתיבי אקספרס העוברים ליד כאוכב על הכביש הראשי.

חינוך

אין חינוך משותף עם יישובים נוספים

ספורט

יש בית ספר לכדורגל אזורי של הפועל ת"א הממוקם בכאוכב.

פרויקטים מתוכננים ורצויים

תיירות

בעבר היה ש"פ עם עמותת התיירות של הגליל המערבי. בכאוכב הייתה מדאפה (מסעדה שהגישה לאורחים אוכל ערבי), וצימרים, הרבה קבוצות של תיירים הגיעו לכאוכב. הכל ירד משנת 2000. פעם היו בכאוכב 12 צימרים היום נשאר רק צימר אחד.

פיתוח תיירות, איזור כאוכב איזור טבעי יפה מאוד עם נוף יפה. מ.א משגב לא שיתפה את כאוכב בתכנית האב לתיירות אשר יזמה לפני מספר שנים.

קבר השיח אבו אלהיגא - השיח נלחם בצלבנים ונהג באזור הזה ונקבר במקום הזה. הקרקע שקבור בה השיח היא בניהול הואקף האסלאמי. למקום אין שום תרומה תיירותית מיוחדת לכאוכב.

בתכנית המתאר של כאוכב מאושר פארק מקומי ליד גן הפסלים עם תכנון למסעדה, אמפיתיאטרון, יש שטח לבריכת שחיה, מרכז קונגרס ומכללה. בשבתות נכנסים אוטובוסים לגן הפסלים בכאוכב. בעיקרון כאוכב מוכנה לכל ש"פ עם משגב.

סיכום

בכאוכב מגולם פוטנציאל גבוה לשיתוף ובעיקר בתחום התיירות. ליישוב תכנית מתאר מאושרת ומתקדמת בכל הקשור לתיירות, אטרקציות ואכסון תיירותי. פוטנציאל זה מצטרף ליתרונות יחסיים גבוהים של מיקום ונוף לצד תושבים יזמים הרוצים מאד לקדם תיירות ביישוב.

כרמיאל

כרמיאל הוקמה בבקעת בית הכרם בשנת 1964. מטרת ההקמה הייתה "ייהוד הגליל" על אדמות שהופקעו מהכפרים הערביים בסביבה - דיר אל אסד, מגיד אל כרום, בענה ונחף. הקמתה של העיר היוותה למעשה חלק מתוכנית שמטרתה הייתה קטיעת רצפי התיישבות ערבים במרכז הגליל. מיקומה של העיר נבחר מתוך כוונה ליצור קשר התיישבותי יהודי בסמוך לכביש עכו-צפת, הכביש העיקרי המחבר את מרכז הארץ עם ישובי הגליל העליון ואצבע הגליל. בשנת 1986 הפכה כרמיאל רשמית לעיר. בשנות ה-90 נקלטו בעיר מעל 17,000 עולים מברית המועצות לשעבר וכן עברו אליה תושבים בני הארץ. לאחר הנסיגה מדרום לבנון בשנת 2000 נקלטו בעיר מספר משפחות של יוצאי צד"ל, רובם התיישבו בשכונת רמת רבין בעיר. ע"פ תוכנית המתאר תמנה כרמיאל 120,000 נפש.

כרמיאל נחשבת ליישוב איכותי הודות לאוויר הצח והנוף הנשקף סביבה. העיר מטופחת מאוד ויש בה שפע של גינות ציבוריות ופארקים. פארק הגליל, בשטח של כ-100 דונם שהוקם במחצבה נטושה. המחצבה שוקמה ונשתלו בה כ-27,000 צמחים וכ-3,000 עצים. פארק רבין ובו אתר העתיקות חורבת קב. באתר נמצאים שרידי חווה ביזנטית ובה גת, כנסייה ורצפת פסיפס. בתקופת הממלוכית שימש המקום כאתר מלאכה, ונמצא בו גם תנור קרמיקה מהתקופה הצלבנית. המבנה הנוכחי במקום הוא מהתקופה העות'מאנית. האמפיתיאטרון הגדול בארץ משתרע על פני שטח של 20 דונם במזרח העיר וצופה אל נחל חילוון. במקום מתקיימים, בין היתר טקסי הפתיחה והנעילה של פסטיבל מחול כרמיאל, והוא יכול להכיל 25,000 צופים.

בעיר קיימים שלושה קניונים מקורים ושלושה מרכזים מסחריים גדולים. בחלקה המזרחי של העיר אזור תעשייה רחב ובו מפעל גדול של חברת שטראוס, מפעל "קליל" ובתי עסק קטנים רבים אחרים. בנוסף, כמעט בכל שכונה בעיר ישנו מרכז מסחרי קטן.

לוח 9: פרופיל העיר כרמיאל

הנושא	נתונים	הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	44,700	נפה	עכו
מספר דירות מגורים (2007)	15,043	אזור טבעי	כרמיאל
מספר נפשות ביחידת דיור	3.0	וועדה מקומית לתכנון ובניה	כרמיאל
שטח שיפוט (דונם)	19.188	אגד ערים לאיכות הסביבה	בית הכרם
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	2,328	אגד ערים לביוב	כרמיאל
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	0.0	אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
הכנסה ממוצעת לשכיר ש"ח (2006)	5,701	אגד ערים לתברואה	
מספר מכוניות פרטיות לנפש	214	שירות וטרינרי / בית מטבחים	
יהודים (%)	86.1	חינוך	
מוסלמים (%)	-	בריאות	כרמיאל
נוצרים (%)	-		
דרוזים (%)	-		
לא יהודים (%)	13.9		
רמה סוציו-כלכלית	6		

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

נושאים משותפים לכרמיאל ויישובי הסביבה:

- איגוד ערים לביוב
- מכון טיהור שפכים
- כיבוי אש גליל מערבי
- איכות הסביבה בקעת בית הכרם
- משטרה
- מרכזי מסחר וקניות וחיי היום יום
- פעילות חינוך ואומנות
- בטיחות בדרכים עם עמותת אור ירוק

תיירות

- תכנית אב לתיירות שותפות 2000 יחד עם משגב
- אירוע בשיתוף פעולה עם היישובים הבדואים באזור נערך כאוהל הסוסים בפארק המחצבה במהלך הקיץ.

תרבות פנאי וספורט

- מובילים בענף הספורט - כדור עף, הוקמה לאחרונה קבוצת כדורגל עם צפת
- הקונסרבטוריון העירוני מהווה מרכז משיכה לכלל ילדי האזור
- היכל התרבות של כרמיאל מועמד לרשות אירועי תרבות ביוזמת היישובים הערביים באזור
- קבוצות הספורט השונות הן מעורבות ביהודים ובערבים מהאזור ומהעיר.

רווחה

- נעמת פועלת במסגרת קידום ארגוני הנשים בעיר ובאזור בתחומים הקשורים, לגיל הרך, סדנאות הורים, דיאלוג בין תרבותי העצמה ועוד.

בריאות

- מרכז בריאות האישה - פועל לקידום של בריאות האישה, סרטן השד, חיסונים ועוד

אזור תעשייה בר לב

- בעקבות פירוקה של אל שג'ור מונה נציג שמטרתו לייצג את היישובים שהרכיבו אותה בעבר שיזכו כעת בנפרד בחלק מההכנסות. תמורת המשך הקשר עם יישובים אלה הוסכם להרחיב אזור תעשייה זה בעוד 700 דונם.

פרויקטים אזוריים שיתרמו לפיתוח כל האזור

- לחבר את הרכבת
- הטבות מס
- מפעלי עוגן
- פארקים וגני משחקים

פורומי הידברות עם האזור

כרמיאל מכירה ותומכת ביישובי אל-שג'ור למקסם את כל שטחים של הרשויות באל-שג'ור ולפתור בעיות מגורים של העיר. העירייה בעד הקמת מטה מאבק משותף ולצורך כך התקיימה בעיריית כרמיאל פגישה בין ראש העיר כרמיאל ובין כל ראשי הרשויות הנבחרים של יישובי אל-שג'ור לדון במצוקת המגורים ביישובי אל-שג'ור. הכוונה למסד פורום של כרמיאל עם 5 היישובים הסובבים אותה לחיפוש יוזמות לקידום משותף.

כרמיאל רואה את עצמה כעיר האזורית מחויבת לפעול עבור היישובים הערביים השכנים ובמקרים רבים לוקחים מנהיגיה לקדם עניינים של יישובים אלה בקרב הממשלה תוך ניצול קשריהם הפוליטיים.

סיכום

אין ספק שכרמיאל חייבת להיות המובילה בכל הקשור לשיתופי פעולה אזוריים. עובדה זו נובעת מגודלה היחסי, מיכולותיה מבחינת משאבים, מקשריה הפוליטיים עם השלטון המקומי ובהיותה בפועל העיר האזורית המנקזת לתוכה פעילויות אזוריות רבות ומגוונות. העיר עסוקה בהתבססותה היא ללא הסתכלות לשכונותיה וללא יצירת תחרות הוגנת. דווקא לאחרונה מתעוררים מנהיגי העיר ומבינים שללא שיתוף פעולה וחיזוק וביסוס היישובים השכנים לא תוכל אף היא לקדם את עצמה ואת האזור. מומלץ להכניס אותה לכל פורום אזורי קיים תוך שימוש ביכולותיה, ניסיונה, ונכונותה לסייע כיום על מנת לקדם את האזור כולו.

כפר ורדים

ראשיתו של היישוב כפר ורדים, ב-7,000 דונם בגליל קרקע שקיבל בשנת 1979 התעשיין סטף ורטהיימר ממניהל מקרקעי ישראל עם הרשאה לתכנון, פיתוח והקמת יישוב קהילתי בהתאם לחזונו כחלק מתוכנית רחבה יותר שכללה את אזור התעשייה תפן. במסגרת התוכנית נועד כפר ורדים להיות מקום מגורים איכותי שיפעיל מערכות חינוך ותרבות מפותחות שימשוך אוכלוסייה חזקה ממרכז הארץ.

כפר ורדים עלה על הקרקע בשנת 1984. המועצה המקומית הוקמה בשנת 1993, לאחר שעד אז, היישוב נוהל על ידי ועד מקומי, והיה כפוף מוניציפאלית למועצה אזורית מעלה יוסף. הבחירות הראשונות למועצה המקומית נערכו בשנת 1998. השם "כפר ורדים" נבחר מתוך הסכמה לקרוא את שם היישוב ורחובותיו על שם פרחים, עצים, נחלים והרים, ולא על שם אישי ציבור.

בכפר ורדים יש מגוון מקומות בילוי: לגדולים ולקטנים. לאוהבי הקניות והמסעדות: במרכז המסחרי יש בית קפה, בר, מסעדה מזרחית, פיצרייה, חנויות בגדים, צעצועים, ממתקים ועוד. בכפר גני שעשועים רבים וביניהם: פארק המחצבה ברחוב חצב, פארק צומת המפה- בכניסה לכפר (בצומת המפה), וגן השעשועים ברחוב ירדן.

היישוב שם את האומנות והתיירות על ראש שמחתו. ביישוב מתגוררים הרבה אומנים יוצרים העוסקים בתחומי אמנות שונים כמו קרמיקה, ציור, פיסול, רקמה, ויטראז'ים, מוזאיקה ותחומים אחרים, חלקם מקוריים. בכפר פועל "הצריף הירוק" מעין מרכז מבקרים המציג עבודות מתחלפות של כ-40 מאמני הישוב. לצידו הוקם לאחרונה מוזאוןצ'יק לתולדות היקום, האומנות והאמנות. ברחבת הצריף הירוק יש חורש טבעי, אמפי קטן ושביל אבנים המספר את ההיסטוריה של הכפר.

לוח 10: פרופיל היישוב כפר ורדים

הנושא	נתונים	הנושא	נתונים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	5,800	נפה	עכו
מספר דירות מגורים (2007)	1,900	אזור טבעי	יחיעם
מספר נפשות ביחידת דיור	3.1	וועדה מקומית לתכנון ובניה	מעלה הגליל
שטח שיפוט (דונם)	1,096	אגד ערים לאיכות הסביבה	גליל מערבי
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	5.235	אגד ערים לביוב	
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	-0.6%	אגד ערים לכיבוי אש	גליל מערבי
הכנסה ממוצעת לשכיר ₪ (2006)	10,187	אגד ערים לתברואה	
מספר מכוניות פרטיות לנפש	306	שירות וטרינרי / בית מטבחים	
יהודים (%)	97.7	חינוך	
מוסלמים (%)	-	בריאות	
נוצרים (%)	-	תאגיד מים וביוב	מעלות
דרוזים (%)	-	קו ביוב משותף	מעלות
לא יהודים (%)	2.3		
רמה סוציו-כלכלית	9		

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

שת"פ אזורי בין רשויות

ע"פ מוטי מזרחי אין זכות קיום ליישובים קטנים. לא מוצדק ולא יעיל לנהל אותם בצורה נפרדת. אבל הכול פוליטי במדינה שלנו ולכן מדינות האיחוד לא הצליחה למרות שזה היה הפתרון הטוב. יש בעיה באזור בנושא שיתופי הפעולה, יש הבדלים רבים בין היישובים. אשכול מוניציפאלי¹ יכול להתגבר על הבעיות ולקדם ש"פ.

נושאים משותפים לכפר ורדים ויישובי הסביבה:

- איגוד ערים לאיכות הסביבה גליל מערבי
- תאגיד מים וביוב משותף למעלות, שלומי, כפר ורדים וכסרא סמיע
- קו ביוב משותף בין מעלות לכפר ורדים

שירותים ומבני ציבור

- אין לכפר ורדים מתנ"ס מגרשי כדורסל ורגל ואין בנין למועצה.
- כפר ורדים משתמשת במגרש כדור הסל של ינוח
 - אירועים והופעות אומנותיות במעלות - אולם גרוס או בכברי
 - חינוך לחט"ב ותיכון בבתי ספר במעלות ובכברי
 - מרפאות מקצועיות מקבלים במעלות ונהרייה.

מגורים

יש לכפר ורדים אגודה שיתופית. על מנת לקבל מגרש בכפר ורדים אתה חייב להיות חבר באגודה. היום ניתן לקנות מגרשים מיד שנייה. יש כיום ביישוב מספר משפחות ערביות החיות בו בשכירות.

אזור תעשייה

כפר ורדים לא שותפה לאזור תעשייה תפן ולא מקבלת ארנונה

תחבורה ציבורית

משתמשים בשירותי חברת נתיבי אקספרס - תדירות האוטובוסים נמוכה

¹ האשכול המוניציפאלי הוא מינוי של משרד הפנים, המנסה לקדם נושאים אזוריים ביישובים הסמוכים: מעלות תרשיחא, כפר ורדים, חורפיש, יאנוח גת, כסרא סמיע ומעלה יוסף.

מיחזור פסולת ואשפה

כפר ורדים נחשבת ליישוב מספר אחד במיחזור פסולת וטיפול באשפה מוטמנת. פינוי האשפה במועצה הוא רק ביום אחד בשבוע כל התושבים מקפידים על מחזור ביתי. כמו כן המועצה מפעילה תחנת מעבר עצמאית. בנושא הפסולת עם רשויות סמוכות כפר ורדים לא מעוניינת בשיתוף פעולה כי הוא יגרום להפסדים.

סיכום

כפר ורדים אינה מחוברת פיסית ותפקודית לאזור יישובי מירקם. יחד עם זאת כדאי לראות בה מעבדה מעניינת לקידום עניינים שיכולים לסייע ליישובי האזור: בתחום המיחזור ושמירת הסביבה, תפקוד האשכול המוניציפאלי ומאבקה בתפן לצורך הפיכתו למקור מניב ולא רק כאזור תעסוקה אזורי. כיוון נוסף הוא החיים המשותפים ביישוב בין ערבים ליהודים כמודל טוב ליישובים ושכונות איכותיות אחרות – קיימות ועתידיות.

סיכום

בחינת כלל היישובים בפרויקט מירקם מגלה שונות בין היישובים בכל הקשור למשתנים בסיסיים: כלל היישובים הם בנפת עכו. חלקם באזור טבעי שפרעם וחלקם האחר באזור טבעי כרמיאל, כפר ורדים נמצא באזור טבעי אחר - אזור יחיעם. מבחינת דת היישובים כוללים את בני כל הדתות. היישובים נמצאים תחת 7 וועדות תכנון שונות. 2 מהיישובים הן עיריות 7 מועצות מקומיות ואחת מועצה אזורית. כלומר הבחירה של היישובים יוצרת מכלול מגוון ומעניין שגם אם אינו תחת אותם אזורים מנהליים קיים ביניהם או שיכולה להיות ביניהם אינטראקציה כלשהי.

לוח 11: משתנים בסיסיים בקרב יישובי מירקם

שם יישוב מלא	נפה	אזור טבעי	דת עיקרית ביישוב	וועדת תכנון	רשות
כאוכב אבו אל היג'א	עכו	שפרעם	מוסלמים	גבעות אלונים	מועצה מקומית
סחי'נין	עכו	שפרעם	מוסלמים	לב הגליל	עירייה
עראבה	עכו	שפרעם	מוסלמים	לב הגליל	מועצה מקומית
שעב	עכו	שפרעם	מוסלמים	שפלת הגליל	מועצה מקומית
משגב	עכו	שפרעם	יהודים	משגב	מועצה אזורית
כרמיאל	עכו	כרמיאל	יהודים	כרמיאל	עירייה
נחף	עכו	כרמיאל	מוסלמים	בקעת בית הכרם	מועצה מקומית
ראמה	עכו	כרמיאל	נוצרים	בקעת בית הכרם	מועצה מקומית
שגור	עכו	כרמיאל	מוסלמים	בקעת בית הכרם	מועצה מקומית
כפר ורדים	עכו	יחיעם	יהודים	מעלה הגליל	מועצה מקומית

מקור: אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

בבחינת ההתאגדויות של יישובי מירקם (ר' לוח 12 להלן) ניתן להתרשם מהממצאים הבאים:

- א. מידת ההתאגדות של יישובי האזור היא דלה מאד וישנם סוגי התאגדויות רבות נוספות שאינן שכוחות באזור.
- ב. ההתאגדות היחידה בהן שותפות כל הרשויות של מירקם הוא באגד ערים לכיבוי אש בו חברות עוד רשויות רבות אחרות.
- ג. סוג ההתאגדויות הנפוצות באזור חלות באלה שהן ע"פ חוק כמו מים וביוב או כאלה שהן על בסיס בעיות החוצות גבולות כגון איכות הסביבה.
- ד. יש התאמה גיאוגרפית מלאה בין איגודי הערים באזור.
- ה. חריגה אזורית אחת אנו מוצאים באגד ערים לסביבה של גליל מערבי הכולל בתוכו גם את כפר ורדים. מנגד יישובים ערבים רבים האמורים להיות חלק מאגד זה אינם חברים בו עקב בעיות תקציביות המונעות מהם להצטרף.

לוח 12: התאגדויות אזוריות של יישובי מירקם

שם מלא	יישוב	מרחב משטרה	אגד ערים לכיבוי אש גליל מערבי	אגד ערים לאיכות הסביבה בית נטופה	אגד ערים ביוב ומים כרמיאל	אגד ערים לבריאות	אגד ערים לאיכות הסביבה הגליל המערבי
כאוכב	משגב	כן	כן	כן			
סחינין	משגב	כן	כן	כן			
עראבה	משגב	כן	כן	כן			
שעב	משגב	כן	כן		כן		
משגב	משגב	כן	כן		כן		כן
כרמיאל	כרמיאל	כן	כן		כן	כן	כן
נחף	כרמיאל	כן	כן		כן		
ראמה	כרמיאל	כן	כן			כן	
שגור	כרמיאל	כן	כן		כן		
כפר ורדים	מעונה	כן	כן				כן

מקור: אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

רצ"ב עיקר הממצאים בבחינת הפרופיל ההשוואתי בין היישובים (ר' לוח 13 להלן):

א. **פער סוציו כלכלי** - בולט הפער הגדול בין היישובים היהודיים ליישובים הערביים בעיקר בנושאים של מעמד סוציו כלכלי, רמת שכל, רמת מינוע ועוד.

לוח 13: פרופיל השוואתי של יישובי מירקם

הנושא	שג'ר	נחף	שעב	כאוכב	עראבה	סחינין	ראמה	משגב	כרמיאל	כפר ורדים
גודל אוכלוסייה (אמצע 2009)	30,800	10,900	6,100	3,000	21,300	25,500	7,700	22,100	44,700	5,800
מספר דירות מגורים (2007)	5,306	1,694	1,230	557	3,855	6,237	1,714	4,600	15,043	1,900
מספר נפשות ביחידת דיור	5.8	6.4	5.0	5.4	5.5	4.1	4.5	4.8	3.0	3.1
שטח שיפוט (דונם)	17,737	6,077	5,442	2,567	8,063	9,816	6,118	200,000	19,188	1,096
צפיפות תושבים לקמ"ר (2008)	1,725	1,768	1,129	1,169	2,603	2,610	1,212	א.ג.	2,328	5,235
גידול אוכלוסייה ממוצע שנתי (%)	1.70	1.80	1.20	2.30	2.10	1.90	0.90	0.45	0.7	-0.6
הכנסה ממוצעת לשכיר ש"ח (2006)	3,821	3,920	3,952	4,354	3,850	3,839	4,619	8,445	5,701	10,187
מספר פרטיות לנפש מכוניות	154	134	164	214	158	194	224	204	214	306
יהודים (%)	-	-	-	-	-	-	-	68.4	86.1	97.7
מוסלמים (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	94.3	18.8	31.6	-	-
נוצרים (%)	-	--	-	-	-	5.7	50.8	1.2	-	-
דרוזים (%)	-	--	-	-	-	-	30.3	--	-	-
לא יהודים (%)	-	-	-	-	-	-	-	-	13.9	2.3
רמה סוציו-כלכלית	2	2	2	3	2	2	4	6	6	9

מקור: רשויות מקומיות 2007, למ"ס

- ב. **פער ושונות דמוגרפית** - היישובים הערביים גדלים בקצב מוגבר ביחס ליישובים היהודיים הנמצאים בגידול נמוך ואף שלילי ושונים בגודל משק הבית הגדול משמעותית ביישובים הערביים.
- ג. **צפיפות מגורים** - צפיפות המגורים ביישובים היהודיים בהיותם חדשים יחסית לא נופלת ואף עולה (ר' כפר ורדים) ביחס ליישובים הערביים.
- ד. **שונות פנימית** - קיימת שונות לא קטנה גם בין היישובים הערביים בתוכם כמו בנושאים של רמה סוציו כלכלית הכנסה ועוד. וקיימת גם שונות בין היישובים היהודיים בהם יש פער בנושאים סוציו כלכליים.
- ה. **יישובים מעורבים** - היישובים היהודיים מתחילים להיות מעורבים כאשר משגב מעורבת מבנית כאשר היא כוללת יישובים יהודיים לצד בדואיים ואילו בכרמיאל ובכפר ורדים יש כניסה של משפחות ערביות - מגמה שגודלת בשנים האחרונות.
- בלוח 14 רוכזו כלל היישובים בהם יישובי מירקם שותפים להתאגדויות שונות להלן הממצאים:
- א. מספר היישובים השותפים בהתאגדויות השונות גבוה יותר ומשתרע על שטח גיאוגרפי רחב הרבה יותר.
- ב. ההתאגדויות הן גמישות ומשתנות בהתאם ליכולות של רשויות להיכנס לשותפויות או ע"פ מערך קשרים הנוצר בין ראשי רשויות באזור.
- ג. מספר ההתאגדויות המצוינות בריכוז המופיע בפרסומים רשמיים משתנה תדיר וניתן לזהות ההתאגדויות נוספות ורצונות להתאגדויות אחרות.

לוח 14: רשימה כוללת של איגודי ערים באזור הבדיקה

רשויות שותפות	איגוד הערים
איגודי ערים לאיכות סביבה	
נהריה, כרמיאל , עכו, מעלות, משגב , מעלה יוסף, מטה אשר, שלומי, כפר ורדים , תפן, ירכא, ג'וליס, כפר יסיף, מכר-גידידה, מעליא, מזרעה, אבו-סנאן	איגוד ערים גליל מערבי
סחי'נין , עראבה , דיר-חנא, עילבון וכאוכב אבו-אל-הגיה	איגוד ערים לאיכות סביבה אגן בית נטופה
איגוד ערים לבתי-חולים	
אבו-סנאן, בועיינה-נוג'ידאת, ג'דידה מכר, ג'וליס, חורפיש, יאנוח-ג'ית, ירכא, כסרא-סמיע, כפר יאסיף, כרמיאל , מגדל תפן, מטה אשר, מעיליא, מעלה יוסף, מעלות-תרשיחא, נהריה, עכו, פסוטה, פקיעין, ראמה , שלומי	איגוד ערים לבתי חולים הגליל המערבי
איגוד ערים לכבאות	
אבו סנאן, אעבלין, ביר אל-מכסור, בית-ג'ין, ג'דידה מכר, ג'וליס, דיר חנא, חורפיש, טמרה, ינוח ג'ית, ירכא, כאבול, כאוכב אבו אל-הג'יא , כסרא סמיע, כפר ורדים , כפר יאסיף, כרמיאל , מגדל תפן, מזרעה, מטה אשר, מעיליא, מעלה יוסף, מעלות-תרשיחא, משגב , נהריה, נחף, סאג'ור, סחי'נין , עכו, עראבה , פסוטה, פקיעין (בוקייעה), ראמה , שע'ור , שלומי, שעב , שפרעם.	אזור גליל מערבי
איגוד ערים למים וביוב	
בועיינה נוג'ידאת, כרמיאל , משגב , נחף , סאג'ור , שע'ור , שעב	איגוד ערים לביוב אזור כרמיאל

מקור: אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מסקירת כלל היישובים (לוח 15 להלן) ניתן לומר :

- א. שכמות השותפויות הקיימות גבוהה יחסית ובמגוון גדול של נושאים.
- ב. בעבר היו שותפויות נוספות שהופסקו בעיקר בגלל החולשה התקציבית של הרשויות הערביות.
- ג. מספר השותפויות הפוטנציאליות והנכונות לקיימן גבוה מאד ודורש יצירת מנגנונים להידברות בין הרשויות ותמריצים ממשלתיים לקיומן וקיימותן לטווח ארוך.

לוח 15: פרופיל שותפויות קיימות ורצויות בין יישובי מירקם

הנושא	כאוכב	עראבה	סחנין	שעב	ראמה	שג'ור	נחף	משגב	כרמיאל	כפר ורדים
כינוי אש	כן	כן	כן	כן	כן	כן	כן	כן	כן	כן
תיירות								כן	כן	
איכות הסביבה	כן	כן	כן							
איכות הסביבה				כן	כן	כן	כן	כן	כן	כן
רפתות		כן	כן							
רפתות						כן	כן			
אזור פסולת משותף		כן	כן		כן			כן		
תאגיד מים וביוב		כן	כן			כן				
מט"ש (ביוב) כרמיאל		כן	כן		כן	כן			כן	
מט"ש (ביוב) יודפת	כן							כן		
פארק אל מל		כן	כן					כן		
תחבורה ציבורית		כן	כן		כן			כן	כן	
חדר מיון קדמי		כן	כן					כן		
אזור תעשייה		כן	כן					כן		
קריית ספורט	כן	כן	כן					כן		
חינוך סביבתי	כן	כן	כן			כן		כן		
שבילי אופניים		כן	כן					כן	כן	
אכסון וצימרים								בדואים	כן	
מתלול צורים (תיירות)							כן			
חינוך מיוחד			כן						כן	
תיכון טכנולוגי (נחף)						כן		בדואים		
תיירות בנחף					כן	כן				
אזור תעשייה בר לב						כן		כן	כן	
תחבורה פנימית (מוצע					כן	כן	כן	כן	כן	
קבוצות ספורט אזוריות					כן	כן	כן	כן	כן	
מרכז ספורט ראמה					כן	כן	כן	כן	כן	
משחתה אזורית שג'ור					כן	כן				
אצטדיון כדורגל אזורי						דאסד				
שיטור קהילתי					כן	כן		כן		
ב.ס.כדורגל הפועל ת"א	כן							כן		
קונסרבטוריון כרמיאל					כן	כן	כן		כן	
היכל התרבות כרמיאל					כן	כן	כן		כן	
קידום נשים כרמיאל					כן	כן	כן		כן	
הבאת הרכבת					כן	כן	כן	כן	כן	
הטבות מס					כן	כן	כן	כן	כן	
פורומי הידברות					כן	כן	כן		כן	

מקור : סקירת כלל היישובים בדוח זה

מסקנות

המסקנות העיקריות שניתן להפיק מסקירה זו הן כדלקמן:

- א. קיימת תשתית די רחבה לשיתופי פעולה בין היישובים אך הם בתחומים מקובלים של התאגדות.
- ב. יחד עם זאת פוטנציאל שיתוף הפעולה הוא בתחילתו ועדין לא מיצה אפילו חלק קטן ממנו.
- ג. הפער האזורי הניכר בין היישובים היהודיים ליישובים הערביים מונעת שיתוף מתוך שיקולים כלכליים. יחד עם זאת חודרת ההכרה בקרב היישובים היהודיים שהפן הכלכלי למרות היותו חשוב אסור שיהיה יחיד ויש לשקול שיתופי פעולה לצרכי היישובים עצמם וכלל האזור.
- ד. הבחירה של יישובי מירקם, למרות היותם בעלי שונות פיסית, גיאוגרפית, כלכלית, חברתית ועוד שונים מאד תרמו דווקא לחידוד נקודות הממשק והחיכוך בין יישובים באזור דבר שיכול לתרום להמשך פיתוח החשיבה האזורית בהמשך.
- ה. שיתופי הפעולה בין היישובים הערביים לבין עצמם טעוני שיפור ויש לחפש דרכים לחיזוק השיתוף ומציאת האינטרסים המשותפים שלהם. המאבק היומיומי של יישובים אלה בתוך עצמם לא מותיר הרבה אנרגיות בחיפוש שותפויות דבר שיכל היה להגדיל את היתרונות לגודל ואת הקיימות לאורך זמן של פרויקטים.
- ו. המדינה כמעט ולא מהווה גורם בחיזוק השותפויות ובמקרים רבים היא פועלת נגדם בעצם חיזוק התחרות ביניהם ובהשקעה דיפרנציאלית בחזקים יותר בעלי הסיכון הנמוך יותר להון ביחס לחלשים. קידום חשיבה אזורית ותכנון אזורי לצד חיפוש דרכים לחזק את החלש ביחד עם החזק יביאו לחיזוק האזור כולו – גם של החזקים.
- ז. יישובים שונים, בהתאם למיקומם, בהתאם להיסטוריה שלהם ובהתאם למנהיגות בתוכה נכנסים לנושא השותפויות בצורה שונה. חשוב להציג בפני כל יישוב בנפרד את היתרונות בשיתוף תוך כריכתו ליוזמות אזוריות נוספות למה שקיים בתוכו כיום.
- ח. אין ספק שפעילותה של פרויקט מירקם וחיבורם של פורומים מקצועיים שונים קידמו מאד את המודעות לשיתוף אזורית. כיום עם התפקחותן של הרשויות היהודיות החזקות באזור יש להמשיך בחיזוק מנגנוני ההידברות והעברת המידע לצד יצירת קול מקומי/אזורי לשיחה מול השלטון המרכזי כישות אחת הבוחנת אינטרסים משותפים.
- ט. תהליך זה של חשיבה אזורית צריכה לבוא בשיתוף של גורמים ארציים וממסדיים שמשוועים אף הם לאיגום משאבים ולמיקוד מאמצים לפיתוח בר קיימא עם רמת תשואה גבוהה לאזור ולפריפריה. תהליך החשיבה צריך למקד מאמצים באיתור ובהצבעה כל פרויקטים נקודתיים, פרי בחירה של מנהיגות אזורית משותפת לקידום כלל האזור ודרכו קידום כל יישוב בנפרד.

המלצות

- א. חשוב להעביר דוח זה לרשויות המשתתפות לקבלת הערות, תיקונים ועדכונים.
- ב. מומלץ לייצר שולחן עגול של כל ראשי הרשויות או נציגיהם לדיון בממצאי הדוח ומסקנותיו.
- ג. יש להעמיק את הדיון בדוח זה גם בקרב נציגי השלטון המרכזי ונציגיו במחוז הצפוני.
- ד. יש לייצר אשכולות של נושאים לקידום משותף במסגרת פורומים משותפים לשלושת המגזרים: הציבורי, הפרטי, והמגזר השלישי לקידום שיתופי פעולה.
- ה. יש לקדם מהלך של תכנון אזורי של אזור הגליל לזיהוי צרכים משותפים לכלל הרשויות ותושביהן ויצירת סדר עדיפות בקידום פרויקטים מרכזיים מעין אלה.
- ו. מומלץ לבקש נייר התייחסות מכל רשות משתתפת לגבי דרכים מוצעות ביצירת שותפויות אזוריות תוך מיקודה ב-2-3 פרויקטים מרכזיים החשובים לה.

רשימת המרואיינים

1. סולימאן עותמאן, מהנדס עיריית סחנין.
2. ברוך קומפנו, מנהל אגף איכות הסביבה, מ.א. משגב
3. גמאל פטוס, מזכיר מועצה מקומית נחף
4. כמאל אבו אלחלו, מהנדס מועצה מקומית ראמה
5. סעיד נסאר, מהנדס עיריית עראבה
6. מחמד בכרי - מזכיר מועצה מקומית אל-שג'ור
7. ע'אלב סעד-אלדין, מהנדס מ.מ.שעב
8. עלי אבו סלאח, מהנדס המועצה כאוכב אבו אל היג'א.
9. בועז גרשון, אחראי תיירות, מ.א. משגב
10. מוטי מזרחי - מנהל מחלקת תברואה, כפר ורדים
11. אורן מילשטיין - סגן ראש עיריית כרמיאל
12. שולה כהן, סגנית ראש עיריית כרמיאל